Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 7.10.2026 kokoukseen

Asia: HE 144/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Tieteentekijöiden kirjallinen lausunto:

Tieteentekijät kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Tieteentekijät on yliopisto- ja tutkimussektorin suurin ammattiliitto sekä valtakunnallisesti merkittävin tieteen apurahansaajien edustaja. Haluamme tuoda tietoonne keskeiset huolemme esityksen sisällöstä koskien tieteen apurahansaajia.

Vaikka on hyvä tavoite sisällyttää apurahalla tehtävä työ yhdistelmä- ja yrittäjävakuutuksen piiriin, hallituksen esitys nykyisessä muodossaan sisältää ongelmia, jotka liittyvät erityisesti yhdistelmä- ja yrittäjävakuutuksen työssäoloehtoon sekä apurahatyön luonteeseen.

Tieteentekijöiden jäsenkyselyn 2026 (julkaistaan lokakuussa) mukaan tohtorintutkinnon suorittaneiden tieteen apurahansaajien muut tulot apurahakaudella riittäisivät yhdistelmävakuutuksen ehtoihin eri tulojen määrästä. Kuitenkin, koska nämä tieteen apurahansaajat ovat jo varttuneempia tutkijoita, heillä usein on takanaan apurahakautta edeltävää työhistoriaa palkkatyössä. Näin ollen heidän ansioturvansa yhdistelmävakuutuksessa todennäköisesti heikkenisi verrattuna nykyiseen tilanteeseen, missä heidän oikeuttaan palkansaajan ansioturvaan voidaan tarkastella apurahakautta edeltäneen työsuhteisen työssäoloehdon mukaan.

Toinen esimerkkimme ja huolemme koskee nuorempia tutkijoita. Apurahansaajina toimivat nuoremmat tutkijat eivät jäsenkyselymme 2026 mukaan saa muita tuloja apurahakaudella niin paljoa, että täyttäisivät yhdistelmävakuutuksen ehdon. Vaikka heille olisi hallituksen esityksen mukaan tarjolla yrittäjän työttömyysvakuutus, ongelmaksi voi muodostua sen ajallisesti pidempi työssäoloehto 15 kk. Jäsenkyselymme 2026 mukaan väitöskirjaa tekevien apurahansaajien apurahakauden mediaanikesto on 12 kk. Koska kyseessä ovat nuoremmat tutkijat, heillä myös harvemmin on taustallaan muuta työhistoriaa. Näin ollen on uhkana, että ryhmä, jonka ansioturvaa uuden muotoisella yhdistelmä- ja yrittäjävakuutuksella halutaan parantaa, eivät täytä uusien vakuutusmuotojen ehtoja, joten heidän työttömyysturvansa ei tule paranemaan nykyisestä.

Kolmas huolemme liittyy siihen, että apurahatyöskentely on luonteeltaan aina määräaikaista. Tyypillisesti tutkijoiden ja tieteentekijöiden urat koostuvat erilaisista pätkistä työsuhteita, apurahakausia tai näiden yhdistelmiä. Nykymuodossaan hallituksen esitys edellyttäisi tieteentekijöitä toistuvasti vaihtamaan työttömyysvakuutuslajiaan kunkin työtilanteen mukaan. Työtilanne voi vaihtua vuosittain, tai sitä useammin tai harvemmin. Tämä tekee hallituksen

esityksen mukaisesta työttömyysvakuutusjärjestelmästä todella monimutkaisen ja riskialttiin yksilölle ns. väärin vakuuttamisen muodossa, eli tilanteissa, joissa vakuutus ei vastaakaan työtilannetta tai toisinpäin.

Neljäs huolemme liittyy yhdistelmä- tai yrittäjävakuutuksen kustannuksiin yksilölle sekä koettuun järjestelmän oikeudenmukaisuuteen. Apurahat ovat keskenään hyvin eri tasoisia apurahan myöntäjästä riippuen. Pääsääntöisesti apurahana saatava tulo on kuitenkin aina työsuhteen palkkatasoa huomattavasti alhaisempi. Näin ollen pienistä tuloista voi olla vaikea maksaa uuden vakuutuksen maksuja. Kun myös oikeus tulevaan ansioturvaan on epävarma etenkin sen suhteen, täyttääkö henkilö vakuutuksen työssäoloehtoa ennen kuin työtilanne ja vakuutuslaji jälleen muuttuu johonkin toiseen, koko järjestelmä tuntuu tieteen apurahansaajista hyvin epäoikeudenmukaiselta, eikä vahvista heidän oikeuttaan työttömyysturvaan, toisin kuin hallituksen esityksessä tavoitellaan.

Näin ollen tärkein muutos, joka katsoaksemme voitaisiin hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyssä tehdä työttömyysturvan yhdistelmävakuutukseen, on, että apurahalla työskentely huomioitaisiin osana työssäoloehtoa vain, jos henkilö ottaa sille työttömyysvakuutuksen (yhdistelmä- tai yrittäjävakuutus). Näin käsillä olevan lainsäädäntöuudistuksen seurauksena yksilöiden työttömyysturva ei ainakaan heikkenisi nykyisestä. Tämä myös noudattaisi paremmin periaatetta vakuutuksen vapaaehtoisuudesta.

Tällä muutoksella työskentelyapurahan vaikutus yksilön työttömyysturvaan riippuisi siitä, ottaako tämä vakuutuksen apurahalleen vai ei: Jos henkilö jättäisi apurahan vakuuttamatta, mitään muutoksia työttömyysturvaan ei apurahan osalta nykytilanteeseen nähden tulisi. Apurahakausi pidentäisi tarkastelujaksoa kuten nykyään, eikä sitä huomioitaisi päivärahan sovittelussa. Sen sijaan työskentelyapurahan vakuuttaneen osalta apuraha esityksen mukaisesti huomioitaisiin työssäoloehdossa, eikä se pidentäisi tarkastelujaksoa ja samaten, koska apuraha huomioitaisiin päivärahan suuruutta laskettaessa, se myös huomioitaisiin päivärahan sovittelussa.

Pääset tutustumaan Tieteentekijöiden lausuntoon (31.3.2026) työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksesta linkistä. Annamme mielellämme lisätietoja asiasta.

Nina Hahtela, toiminnanjohtaja
nina.hahtela@tieteentekijat.fi